

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

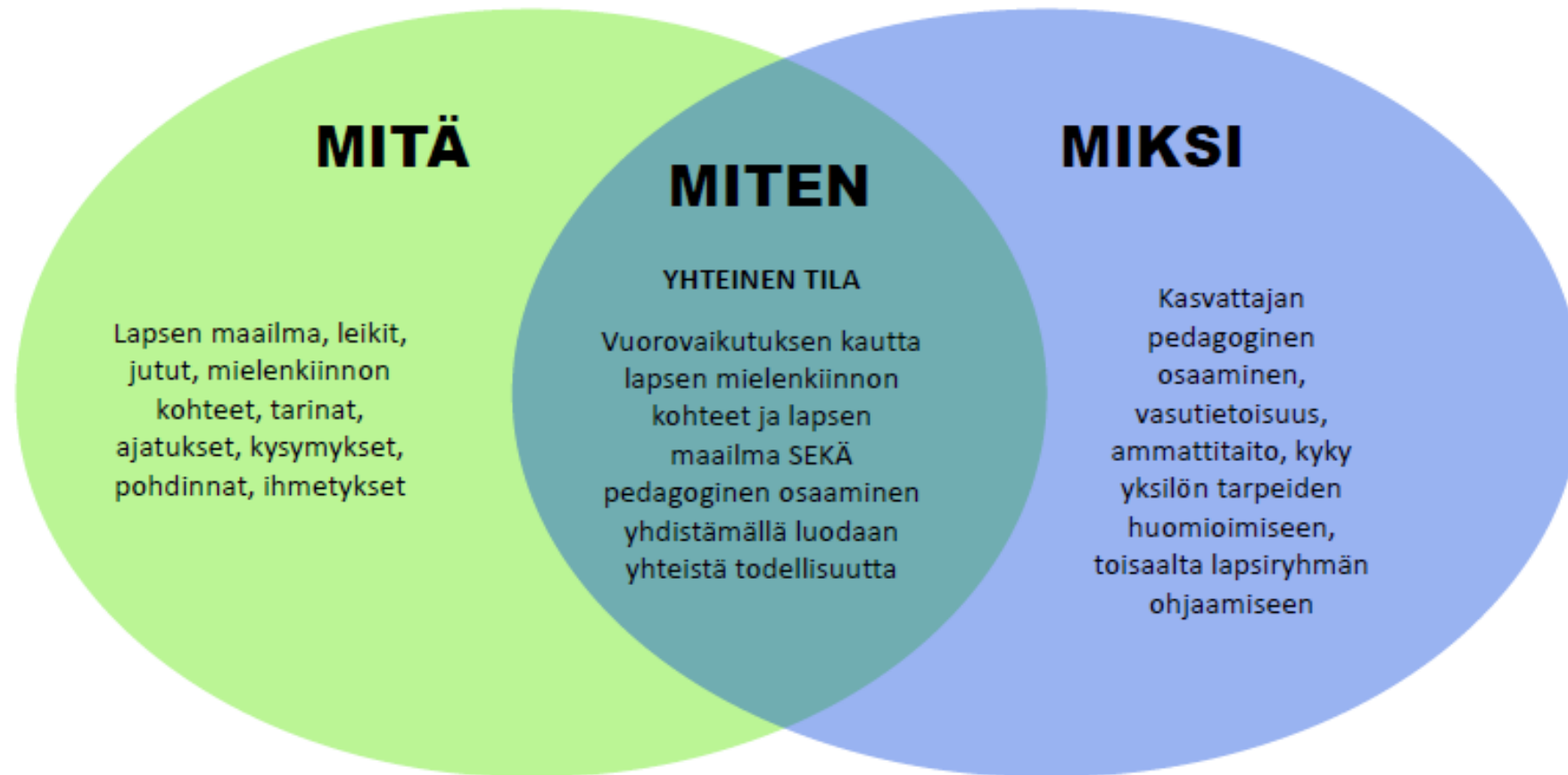
Osallisuus varhaiskasvatuksessa

**Osa 3: Osallisuus suhteessa pedagogiseen dokumentointiin,
arviointiin, kehittämiseen ja suunnitteluun**

Elina Kataja

Toiminnan suunnittelusta pedagogiikan suunnitteluun

“Lapsi on innostunut poliisileikeistä. Hänen varhaiskasvatussuunnitelmaansa on kirjattu, että pedagogisen toiminnan tulisi tukea lasta itsesäätelytaitojen kehittämisessä ja oman toiminnan ohjauksessa. Lapsi haluaa tehdä itselleen poliisin virkahatun ja alamme pienen porukan voimin suunnitella ja toteuttaa sellaisia. Katsomme internetistä miltä poliisin virkamerkki näyttää. Lapsi piirtää itselleen virkamerkin ja kiinnittää sen roolivaatteista löytyneeseen hattuun.

Keskustelemme yhdessä toisten huomioimisesta ja poliisin tehtävistä ihmisten suojelemiseksi. Teemme myös yhdessä "poliisin ohjekirjaseen" siitä, miten toisia kohdellaan kunnioittavasti. Lainaamme kirjastoautolta aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja tutustumme poliisin ammattiin laajemminkin.”

Varhaiskasvatuksen ammattilaisen kommentti

Reflektoitavaa kasvattajatiimiin

- Mitä suunnittelemme? Suunnittelemmeko toiminnan lopputuloksia vai toimintaa?
- Onko kysymys aikuisten omista ideoista vai saako lapsi toteuttaa ajatuksiaan? Mistä lapset ovat kiinnostuneita ja miten hyödynnämme lasten kiinnostusta?
- Oliko joku lapsille vaikeaa ja tuotti hankaluutta? Osaatko arvioida, miksi? Miten itse toimit lapselle haasteellisessa tilanteessa? Autoitko? Tsemppasitko? Jaoitko huolen? Muistithan ilon?
- Miten varmistamme, että lapsista ja ryhmästä tehdyt havainnot ohjaavat pedagogisen toiminnan suunnittelua ja toteutusta?
- Millaiset yhdessä sovitut periaatteet meillä on kirjaamisen tavoista? Miten varmistamme, että lapsen vasujen laadintaa ohjaavat lapsen toiminnasta tehdyt havainnot ja dokumentaatio?
- Miten varmistamme lasten osallisuuden toteutumisen? Miten huolehdimme siitä, että lapset ja huoltajat pääsevät osallistumaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin?

Reflektointia arjen tilanteisiin

- Miten lapset sitoutuvat? Miten yksittäinen lapsi sitoutuu?
- Kuinka paljon yksittäinen lapsi joutuu vain odottamaan?
- Millaista on vuorovaikutus lasten ja aikuisten välillä? Syntyykö keskustelua lasten välille? Entä lasten ja aikuisten välille? Mikä on vuorovaikutuksen suunta?
- Mikä on erilaisten toimintojen merkityksellisyys lapsen näkökulmasta tarkasteltuna?
- Millainen oppimiskäsitys kussakin tilanteessa vallitsee?

Pedagoginen dokumentointi on tapa toteuttaa toimintaa lapsilähtöisesti

”Jos pedagoginen dokumentointi puuttuu, keskittyy hetkeen hyppääminen lyhytnäköiseen, kädestä suuhun elämiseen, mutta jos pedagogista dokumentointia on, voidaan toiminnassa nähdä mennyt ja tuleva, jatkumo, ja osataan keskittyä intensiivisesti juuri siihen hetkeen lasten kanssa, hypätä hetkeen, kun ymmärretään, miten tämä hetki kiinnittyy pedagogiikan kokonaisuuteen.”

KT Jyrki Reunamo

”Olimme kiinnittäneet huomiota siihen, että kaikki lapset eivät tuntuneet löytävän oppimisympäristöstämme riittävästi mielekästä tekemistä ja päämäärätön vaeltelu oli lisääntynyt. Tartuimme tähän, ja aloimme kerätä tietoa lasten kokemuksista ja ajatuksista – jututimme heitä oppimisympäristöstä ja mielekkään, monipuolisen tekemisen mahdollisuuksista arjen eri tilanteissa, sekä yksin että yhdessä, luontaisesti pukemisen ja ruokailun lomassa. Teimme yhdessä lasten kanssa ideasuunnitelmia leikkialueista ja listasimme esille lasten ajatuksia siitä, miten ympäristöä voisi kehittää.

Vanhempainillan aloitimme haastamalla huoltajat kiertämään ryhmätilamme läpi siitä näkökulmasta, löytyykö tiloista heidän lastaan kiinnostavaa tekemistä. Huoltajilta saimme paljon uusia ideoita oppimisympäristön kehittämiseen – monet toivat illan jälkeen jopa välineitä ympäristön kehittämiseen ja leikkien ja tekemisen monipuolistamiseen.”

Varhaiskasvatuksen ammattilaisen kommentti

“Moninaisista taustoista tulevien huoltajien kutsuminen mukaan osallisuuteen ei aina ole helppo tehtävä. Tärkeää on pohtia, kutsuvatko yhteistyökäytäntömme kaikkia vanhempia osallistumaan. Ketä tulemme käytännöillämme suosineeksi ja ketä poissulkeneeksi? Miten voimme kehittyä perheiden kulttuurisen moninaisuuden tunnistamisessa ja huomioimisessa? Kenen tai keiden ääni kuuluu - tai on kuulumatta?”

KT Kirsi Karila

Arviointiin perustuva toimintakulttuuri haastaa tarkastelemaan jokaista hetkeä

- *”Joka päivä töistä lähtiessä mietin, millaisia ratkaisuja tänään tein, olivatko ne lasten kannalta oikeita ja olisinko voinut tehdä jotain toisin.”*
- Osallisuus vaatii tarkastelemaan jokaista tilannetta uudesta näkökulmasta, arvioimaan ja muokkaamaan toimintaa sekä ympäristön että ammattilaisen toiminnan suhteen niin, että lasten osallisuus mahdollistuisi paremmin.
- Arviointiin perustuvan suunnittelun ja lasten osallisuutta edistävän toimintakulttuurin kehittäminen vaatii tiimityön lisäksi koko yhteisön yhteisen arvokeskustelun herättämistä.

Arvioinnin merkityksen ymmärtäminen on oman työn merkityksen ymmärtämistä

”Arvioinnin merkityksen ymmärtäminen on oman työn merkityksen ymmärtämistä: jos ymmärrät, miten merkittävää sinun työsi on pienen lapsen elämän kannalta, joko myönteisesti tai kielteisesti, ja näet kirkkaana oman työsi arvon, silloin ymmärrät, miksi tulee arvioida ja pyrkiä arvioinnin kautta kehittämään ja tarjoamaan parasta mahdollista varhaiskasvatusta.”

KT Sanna Parrila

Millaisena lapsuusmuistoja rakennat?

- Arvioinnin keskiössä on opetella näkemään toiminta ideaalien sijaan sellaisena, kuin se todellisuudessa on.
- Ammattilaisen tärkeä arvioinnin työkalu on rehellinen, itseä arvostava ja haastava reflektio: olenko sellainen kasvattaja, millainen minun tulisi olla?
- Miten puhun lapsille? Miten käyttäydyn? Minkälaisia käsityksiä heistä itsestään omalla arjen toiminnallani jatkuvasti rakennan?

Viisautta on oppia jotain uutta

“Entistä tärkeämpää on meidän alalla kehittää ammattilaisen oman toiminnan arviointia ja tarkastella toimintatapoja ja käytäntöjä kriittisestikin, jotta löydetään se hyvä, säilytettävä ja vahvistettava, ja toisaalta ne kohdat, joissa voidaan miettiä toimintaa uusilla laseilla tämän päivän kasvatusajattelun pohjalta.

Se voi joskus ottaa kovallekin, mutta itsensä kehittäminen ei ole sen märehdimistä, miten mä tein ennen, vaan siitä oppimista – viisaus on oppia jotain uutta, kehittää ja muuttaa omaa toimintaansa ja toimia tässä ajassa sillä tavalla, kun tämän ajan varhaiskasvatus edellyttää.”

Varhaiskasvatuksen ammattilaisen kommentti

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Kiitos

